

**Sotsiaalministri määruse „Sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2023. a määruse nr 74
„Sotsiaalteenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine kohalikul tasandil“
muutmise“ seletuskiri**

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Muudatustega kohandatakse määruses sätestatud tingimusi, et kuulutada välja taotlusvoor Kagu-Eesti kohalikele omavalitsustele (edaspidi KOV) sotsiaalteenuste arendamiseks.

Kohandatud toetustingimused arvestavad Kagu-Eesti KOV-ide vajadusi ja piirkonna eripärasid. Muudatustega vähendatakse piirkonna jaoks projekti kohustuslikku omaosalust 10%-ni, võimaldatakse rentida või liisida sõidukit arendatava teenuse osutamiseks, kohandatakse abikõlblike kulude piirmäärasid piirkonna kasuks ja suurendatakse projekti maksimaalset maksumust, kui arendustegevustes osaleb rohkem kui üks KOV.

Määruses kavandatavate muudatuste puhul on arvestatud Kagu-Eesti arenguprogrammi¹ aruteludel tehtud ettepanekuid.

1.2. Määruse ettevalmistaja

Määruse ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi välisvahendite osakonna nõunik Margot Maisalu (tel 5243827, margot.maisalu@sm.ee), hoolekande osakonna nõunikud Ketri Kupper (tel 5913 9135, ketri.kupper@sm.ee) ja Terry Ney (tel 5919 2437, terry.ney@sm.ee) ning peaspetsialist Öne Liv Valberg (tel 5967 6403, onnelix.valberg@sm.ee). Määruse juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Piret Eelmets (tel 626 9128, piret.eelmets@sm.ee). Määruse ja seletuskirja on keeleteometanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeleteometaja Virge Tammaru (tel 5919 9274, virge.tammaru@fin.ee).

1.3. Märkused

Määrusega muudetakse sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2023. a määrust nr 74 „Sotsiaalteenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine kohalikul tasandil“ (edaspidi *määrus*).

Määrus ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Määruse sisu ja võrdlev analüüs

Punktiga 1 täiendatakse määruse § 4 lõikega 1¹, millega lisatakse tingimus, et Valga, Võru või Põlva maakonnas (edaspidi *Kagu-Eesti*) korraldatava taotlusvooru korral toetatakse sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevusi, kuid neid tehakse üksnes Kagu-Eesti elanikele. Muudatus võimaldab seada piirkonna vajadusi arvestavaid tingimusi ja kuulutada välja eraldi avatud taotlusvoor.

Taotlusvoorus antakse toetust projektidele, mille tegevus panustab määruse §-s 2 nimetatud eesmärgi ja tulemuse saavutamisse arendustegevusega ja millega on võimalus luua vaid Kagu-Eestis uus teenus mida varem pole osutatud, või kujundatakse olemasolev teenus sihtrühma vajadustele paremini vastavaks.

Toetuse saaja ei pea olema ise Kagu-Eestist, kuid partneri(te)na tuleb kaasata ainult Kagu-Eesti KOV(id), kus planeeritud tegevusi ellu viiakse. Projekti tegevused peavad olema planeeritud Kagu-Eestis elavatele abi- või toetusvajadusega inimestele või hoolduskoormusega inimestele.

---

¹ [Kagu-Eesti sotsiaalteenuste arenguprogramm - Koosloome](#).

Tegevused võivad olla planeeritud ka väljaspool Kagu-Eestit elavatele hoolduskoormusega isikutele, kelle hooldusvajadusega lähedane elab Kagu-Eestis.

Punktiga 2 täiendatakse määruse § 5 lõiget 1 punktiga 1¹, millega ei kohaldata Kagu-Eestis transpordikulude piirmäära. Transpordikuludega seotud 20%-lise piirmäära rakendamata jätmine Kagu-Eesti piirkonna taotlusvoorule võimaldab arendada ja testida teenuseid vastavalt piirkonna vajadustele. Hajaasustus ja ääremaastumine tingivad kõrgemad transpordikulud nii teenusesaajate kui ka teenuseosutajate liikumisel, mis on vältimatu osa teenuste kättesaadavuse tagamisel. Muudatus võimaldab laiendada teenuste pakkumist ka väljaspool tõmbekeskusi, vähendades teenuste geograafilist ebavõrdsust ning tagades, et abivajajad hakkavad saama vajalikke teenuseid olenemata asukohast.

Punktiga 3 täiendatakse määruse § 5 lõike 1 punkti 3, et näha ette Kagu-Eesti personali koolituskuludele kõrgem piirmäär. Muudatus on vajalik Kagu-Eestile suunatud taotlusvoorude korraldamiseks, arvestades piirkondlikku eripära. Kagu-Eestile suunatud tingimuse kohaselt on teenuse arendustegevusega seotud personali koolitamise kulu kuni 20% projekti abikõlblikest kuludest, kui koolitataval on sõlmitud töö- või muu võlaõiguslik leping toetuse saaja või partneriga ning koolituse sisu on seotud arendustegevusega. See on 10% võrra suurem võrreldes üldise määraga.

Kagu-Eestis, kust nooremad elanikud lahkuvad ning kus eakate osakaal kasvab ja tööealiste arv väheneb, on kvaliteetsete teenuste pakkumine eriti suur väljakutse. Kuna elanikud elavad hajusalt, on vaja uusi lahendusi ja sihipäraseid jõupingutusi, et tagada teenuste kättesaadavus ning leida selleks pädevaid ja kvalifitseeritud spetsialiste. See muudatus annab Kagu-Eesti KOV-idele võimaluse koolitada oma töötajaid vastavalt teenuste arendamise käigus ilmnenu vajadustele. Näiteks on KOV-id välja toonud koduteenuse osutajate koolitamise vajaduse, eriti seoses isikuabiga (nt ravimite manustamine ja ergonoomilised töövõtted), samuti mentorluse ja supervisiooni vajaduse.

Punktiga 4 lisatakse määruse § 5 lõikesse 1 punktid 5 ja 6, mille kohaselt on Kagu-Eesti piirkonna projektides abikõlblikud projekti sisutegevuste elluviimiseks ja sihtrühma teenindamiseks vajaliku mootorsõiduki rentimine või liisimine (nii kasutus- kui kapitalirendi vormis), kui rendi- või liisinguleping on sõlmitud KOV-iga või selle ametiasutuse või hallatava asutusega. Lisaks on abikõlblikud projekti raames renditud või liisitud mootorsõiduki remondi- ja tarvikukulud, mootorsõiduki kindlustuskulud ning registreerimise ja mootorsõidukimaksu kulud. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „[Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused](#)“² § 17 punktile 4 on amortisatsioon abikõlbmatu kulu.

Kagu-Eesti arenguprogrammis osalenud KOV-id on märkinud, et kodus elamist toetavate teenuste pakkumist takistab sobiva transpordivahendi puudumine. Taotlusvoorus toetust saanud projektides testitakse teenust umbes kaks aastat, mille jooksul kaetakse projekti eelarvest mootorsõiduki kasutamisega seotud kulud, arvestades sõiduki amortisatsiooni projekti elluviimise ajal, samuti seda, kas kasutus on 100% projekti heaks või mitte.

Üldjuhul on mootorsõiduki amortisatsiooniperiood 60 kuud, kuid kui projektis on mootorsõiduki kasutamise periood umbes 20 kuud, on abikõlblik kulu projekti jooksul 20 kuu rendi- või liisingumaksed või vastav osa ostusummast. Kui taotleja teeb mootorsõiduki rentimiseks või liisimiseks sisse makse, arvutatakse sisse makse abikõlblik osa auto amortisatsiooni alusel. Näiteks 10 000 euro suuruse sisse makse korral on 20-kuulise projekti jooksul abikõlblik summa 3333 eurot ($10\,000 \times 20/60$). Sama põhimõtte kehtib ka muude autoga seotud kulude puhul.

Kui mootorsõidukit ei kasutata 100% projekti heaks, tuleb arvutada välja sõiduki abikõlblik hind projektis. Kui sõidukit kasutatakse ka muude, projektiväliste tegevuste elluviimiseks (nt teenuse

² (<https://www.riigiteataja.ee/akt/117052022013>)

osutamiseks sihtrühmale, mis ei ole määrusega kooskõlas), hüvitatakse ainult projekti eesmärkideks kasutatud osa sõidupäeviku alusel.

Kui toetuse saaja on riigihankekohustuslane, peab ta mootorsõiduki liisimisel või rentimisel järgima keskkonnahoidlikuma maanteesõiduki hankimise juhist³.

Muudatus võimaldab Kagu-Eesti KOV-idel arendada ja paindlikumalt korraldada kodus elamist toetavaid sotsiaalteenuseid, arvestades hajaasustuse eripärasid. Piirkonna pikkade vahemaade tõttu on transpordivõimekus kriitiline teenuste kättesaadavuse ja järjepidevuse tagamisel. Koduteenust ja muid teenuseid (nt tugisikuteenus, sotsiaaltransport, päevahoid, intervallhooldus) ei saa hajaasustuse korral efektiivselt korraldada ilma sobiva transpordita. Lisaks kodukülastustele võib vajalik olla ka teenusekasutajate toomine teenusekeskustesse. Kombineeritud lähenemine aitab vähendada eraldi transporditeenuste sisseostmise või kallimate alternatiivide vajadust. Talvistes teeoludes ja kehvast ühistranspordiga piirkondades võib teenuseosutaja sõiduk olla ainus võimalus abivajajani jõudmiseks. Transpordivõimekuse arendamine võimaldab pakkuda teenuseid pikka aega ja jätkusuutlikult ning soodustada seda, et ka pärast projekti rahastuse lõppu oleks võimalik teenust osapoolte eelarvehandlitest jätkuvalt rahastada, et inimesed ei jääks neile vajalikust toetusest ilma.

Punktiga 5 muudetakse määruse § 5 lõike 2 punkti 2 selliselt, et kustutakse sõnad „või liisimine“, mis võimaldab Kagu-Eesti taotlusvooru puhul mootorsõidukit rentida või liisida.

Punktiga 6 täiendatakse määruse § 5 lõike 2 punkti 3 selliselt, et Kagu-Eesti taotlusvooru puhul on mootorsõiduki (sh elektrimootoriga) remont ja tarvikud abikõlblikud, st vastava piirkonna puhul arvatakse need abikõlbmatutest kuludest välja.

Punktiga 7 täiendatakse määruse § 6 lõikega 1¹, millega sätestatakse Kagu-Eesti taotlusvooru projekti jaoks erinev abikõlblikkuse periood, arvestades kavandatava taotlusvooru ajakava.

Punktiga 8 täiendatakse määruse § 7 lõiget 2. Muudatus on vajalik selleks, et Kagu-Eesti taotlusvooru korral, kui projekti on kaasatud rohkem kui üks KOV, on toetuse maksimaalne summa 600 000 eurot projekti kohta.

Toetuse maksimaalse summa suurendamise vajadus tuleneb Kagu-Eesti arenguprogrammis osalenud KOV-ide tagasisidest. 100 000 euro võrra suurem toetussumma loob paremad võimalused mitme Kagu-Eesti KOV-i koostöök, võimaldades neil ühiselt kavandada ja ellu viia ulatuslikumaid arendustegevusi. See aitab parandada teenuste kättesaadavust, suurendada piirkonna arenguvõimalusi ja vähendada piirkondlikku ebavõrdsust.

Punktiga 9 täiendatakse määruse § 7 lõikega 3¹, nähes Kagu-Eesti projektidele ette suurema toetuse määra, mis on 90% projekti abikõlblikest kuludest. Toetuse osa suureneb riikliku kaasfinantseeringu 10%-lise suurendamise arvelt. Kagu-Eesti taotlusvooru väiksem omafinantseering on põhjendatud piirkonna majandusliku ja demograafilise eripära, hajaasustuse tõttu kõrgemate teenuseosutamise kulude ja KOV-ide piiratud eelarnevõimekusega. Suurem omafinantseering võib piirata KOV-ide, aga ka teiste võimalike pakkujate, näiteks sotsiaalsete ettevõtete osalemist ja takistada vajalike teenuste arengut. Väiksem omafinantseering tagab, et ka väiksemad KOV-id saavad projektidest osa, ning vähendab piirkondlikku ebavõrdsust. Sarnast lähenemist rakendati ka Ida-Virumaa arenguprogrammis.

Punktiga 10 muudetakse määruse § 11 lõiget 1 nii, et lisaks taotlusvooru eelarvele ja ajakavale kinnitab rakendusasutus ka piirkonna, millele taotlusvoor korraldatakse, ning edastab sellekohase teabe rakendusüksusele. Muudatus on vajalik selleks, et taotlusvooru konkreetses piirkonnas korraldada.

³ [Keskkonnahoidlikuma maanteesõiduki hankimise juhised.pdf](#)

Punktiga 11 täiendatakse määruse § 15 lõikega 7, milles sätestatakse, et Kagu-Eesti taotlusvooru puhul lõike 6 punkte 1–3 ei kohaldata. Miinimumnõuete rakendamine ei ole tänases praktikas osutunud efektiivseks ja sisuline hindamine on projekti sobilikkuse tuvastamiseks piisav. See tähendab, et Kagu-Eesti taotlusvooru projekti hinnang loetakse positiivseks, kui projekti koondhinne on vähemalt 16 ja eraldi piirmäärasid erinevate hindamiskriteeriumite kohta ei rakendata. Maksimaalne koondhinne on 31 punkti.

Punktiga 12 täiendatakse määruse § 21 lõike 2 punkti 3, lisades, et toetuse saaja peab toodete ja teenuste hankimisel lähtuma keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriumidest, sealhulgas keskkonnaministri 16. veebruari 2023. a määrusest nr 6 „Hankelepingu esemeks oleva maanteeõiduki kohta riigihanke alusdokumentides kehtestatavad keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja tingimused“. 24.02.2023 jõustus viidatud määruse redaktsioon, mis sätestab tingimused, kuidas hankida keskkonnahoidlikult kergsõidukeid, veokeid ja busse ning § 21 lõike 2 punkt 3 on kohaldatav ka käesoleval juhul.

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Määruse koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013.

4. Määruse mõjud

Euroopa hooldusstrateegia rõhutab piirkondliku ebavõrdsuse vähendamise olulisust teenuste osutamisel. Riike kutsutakse üles tagama, et teenused oleksid kättesaadavad kõigis piirkondades, sõltumata asukohast, ning rakendama meetmeid, mis aitaksid parandada teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust ühtlaselt üle kogu riigi. Aastatel 2019–2023 testiti Ida-Virumaal sotsiaalteenuste arendamise programmi (Ida-Virumaa programm) ja rahastati piirkonna KOV-ide projekte, mis aitasid vähendada hoolduskoormust, et toetada inimeste iseseisvust ja pakkuda võimalusi tööturule naasmiseks. Saadud kogemus näitas, et piirkonnapõhised meetmed võivad oluliselt parandada sotsiaalteenuste kättesaadavust ja aidata lahendada kohalikke väljakutseid. Seda kinnitab koduteenuse saajate arvu kasv Ida-Virumaal, mis 2019. ja 2023. aasta võrdluses kasvas 62,3% võrra (Sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika).

Ida-Virumaa programmile sarnase arenguprogrammiga alustati 2024. aastal Kagu-Eesti piirkonnas (Valga, Võru ja Põlva maakond). Piirkonna valik tulenes sellest, et tegemist on ühe kiiremini elanikkonda kaotava piirkonnaga Eestis, kus vanemaealiste osakaal kasvab ja tööealiste inimeste hulk väheneb. Piirkonna hajus asustus, suur puudega inimeste osakaal ja hoolduskoormus esitavad KOV-ide sotsiaalteenuste korraldamisele märkimisväärsed väljakutseid. Lisaks on Kagu-Eestis mitmed tervise- ja toimetulekunäitajad Eesti halvimate seas, mis nõuab KOV-idelt täiendavaid pingutusi elanike toimetuleku ja elukvaliteedi tagamisel. Need asjaolud tingivad vajaduse erilise tähelepanu ja täiendava toe järele sotsiaalteenuste kvaliteedi tagamisel ja arendamisel. Sarnaseid piirkondlikke arenguprogramme on kavas jätkata ka järgmistel aastatel. Määrus mõjutab otseselt rakenduskava 2021–2027 prioriteedi „Sotsiaalsem Eesti“ eesmärkide ja tulemuste saavutamist.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse muudatuste jõustumise järel, on kavas avada Kagu-Eesti taotlusvoor. Toetuse saajatele muutub Kagu-Eesti taotlusvoorus osalemine soodsamaks, sest omafinantseeringu osakaal väheneb 20%-lt 10%-le.

Sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2023. a määruse nr 74 „Sotsiaalteenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine kohalikul tasandil“ alusel 2024. a veebruaris avatud taotlusvoor lõppes 31.03.2025. Taotlusvooru eelarve kokku oli 12 428 571 eurot, millest 8 700 000 eurot ESF+ toetus (70%), 1 242 857 eurot riiklik kaasfinantseering (10%) ja 2 485 714 eurot omafinantseering (20%). 19. mai 2025 seisuga on nimetatud taotlusvoorst kohustustega kaetud 11 180 061 eurot, millest 7 826 043 eurot ESF+ toetus (70%), riiklik kaasfinantseering 1 118 006 eurot (10%) ja 2 236 012 eurot omafinantseering (20%). Lõplik kohustustega kaetus selgub 2025. a II kvartali lõpuks. Arvestades lõppenud taotlusvoorus esitatud taotluste mahtu, saab vooru eelarve ilmselt 100% kohustustega kaetud.

Kagu-Eesti taotlusvooru avamiseks on meetme 21.4.9.1 eelarvest vahendid olemas:

- Vabad vahendid on sotsiaalkaitseministri 29. augusti 2023. a määruse nr 48 „Inimkeskse hoolekande- ja tervishoiusüsteemi koordineerimise jätkurakendamine“ alusel 2023. aastal korraldatud taotlusvoorst: kokku 906 926 eurot, millest 634 848 eurot on ESF+ toetus (70%) ja 272 078 eurot riiklik kaasfinantseering (30%).
- Lisaks väheneb sotsiaalkaitseministri 18. septembri 2022. a käskkirjaga nr 118 „Sotsiaalkaitse ja pikaajalise hoolduse kättesaadavus“ kinnitatud eelarve kokku 1 761 303,11 euro võrra, millest ESF+ toetus on 1 232 912,18 eurot ja riiklik kaasfinantseering 528 390,93 eurot. See on tingitud tegevuse 2.2 „Integreeritud, isikukeskse ja paindliku erihoolekandeteenuste süsteemi katsetamine“ prognoositust väiksemast kohtade kasutuselevõtust ja teenuse osutamisel tekkinud mahtude jäägist perioodil 2023–2024. Samas on selle tegevuse väljundnäitaja „hoolekandeteenuste saajate arv“ sihtväärtus 1100 saavutatud.

Sõltuvalt eelmise, 31.03.2025 lõppenud taotlusvooru tulemustest ja arvestades eelnevat, kaetakse Kagu-Eesti taotlusvooruks lisanduv 10%-line riiklik kaasfinantseering meetme 21.4.9.1 eelarve jääkidest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Määruse koostööstamine

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu koostööstamiseks Rahandusministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule ja e-posti teel Riigi Tugiteenuste Keskusele ning arvamuse avaldamiseks Sotsiaalkindlustusametile. Samuti edastati eelnõu EISi kaudu arvamuse avaldamiseks ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 rakenduskava seirekomisjonile ja Euroopa Komisjonile. Rahandusministeerium ja Kliimaministeerium koostööstasid eelnõu märkustega, millega arvestati. Riigi Tugiteenuste Keskus koostööstas eelnõu märkustega, millega enamasti arvestati. Ülejäänud osapooled koostööstasid eelnõu vaikimisi.